

design-aktivismia!

opas designereille

Tämä pieni, digitaalinen opas on tarkoitettu kaikille visuaalisille suunnittelijoille ja muotoilijoille, jotka haluavat tehdä aktivismia designin keinoilla. Sen on laatinut visuaalisen viestinnän muotoilija ja ruohonjuuritason aktivisti Ami K osana opinnäytetyötä.

Ami Koiranen 2022 CC BY-NC 4.0

Epäkaupallinen käyttö sallittu, tekijä nimettävä.

<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022112023186>

sisältö

3	Design-aktivismin määritelmä – mitä se on?
4	Motivaatiosta – miksi tehdä design-aktivismia?
5	Alkusysäys – mistä voi lähteä liikkeelle?
6	Kooste design-aktivismin periaatteista
7–13	Design-aktivismin periaatteet
14	Väyliä design-aktivismin tekemiseen
15	Toiminnan raamit eli projektisuunnitelma
16	Eettisiä työskentelyperiaatteita
17	Kooste design-aktivistisen projektin strategioista
18–22	Design-aktivistisen projektin strategioita

design-aktivismi

- mitä se on?

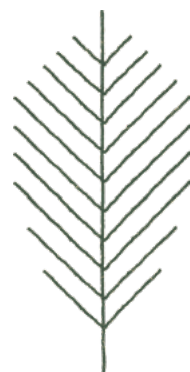

Design-aktivismi on tarkoitushakuista, epäkaupallista aktivismia, jossa käytetään suunnittelullisia keinoja aiheuttamaan häiriötä vallitsevaan tilaan, minkä kautta tavoitellaan tiettyä poliittista muutosta aliarvostetun ryhmän tai tahon eduksi ja pyritään mahdollisesti osallistamaan ja voimaannuttamaan osallistujia.

miksi tehdä design- aktivismia?

Designilla on suuria yhteiskunnallisia vaikutuksia, joten designereilla on suuri vastuu. Vaikka yksittäisen suunnittelijan valinnat eivät aiheuttaisi suoraan muutosta toimintaan, ne luovat ja ylläpitävät kulttuuria, jossa epäeettinen toiminta voi jatkua.

Eettinen suunnittelu on tärkeä periaate, mutta sitä on usein haastavaa toteuttaa nykypäivän työelämässä tarpeeksi hyvin. Tietysti on suunniteltava vastuullisesti joka tapauksessa, mutta vaikutukset voivat olla hitaita tai pieniä, jollei suunnittelija ole erityisen vaikutusvaltaisessa asemassa.

Mutta kuka tahansa designer voi ryhtyä design-aktivistiksi ja aiheuttaa suurempaa, konkreettisempaa ja nopeampaa muutosta. Pienikin aktivistinen projekti voi parantaa yhteisön tai muun paikalliskohteen elämänlaatua merkittävästi.

mistä voi lähteä liikkeelle?

- Valitse kohde, joka on lähellä sydäntäsi.
- Hyödynnä valmiita verkostoja ja yhteyksiä.
- Yhdistä voimat jonkun kanssa.

design-aktivistiset
periaatteet

eli mitä aktivistisessa
suunnittelussa tavoitellaan

SUUNNITTELLISUUS

TARKOITUKSENMUKAISUUS

**ALIARVOSTETTU
RYHMÄ/TAHO**

POLIITTINEN MUUTOS

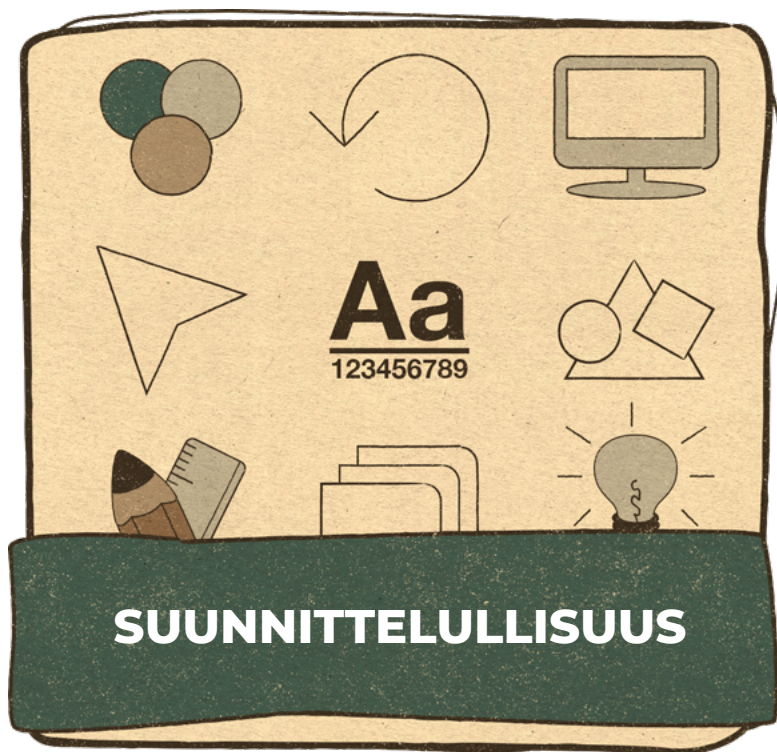
EPÄKAUPALLISUUS

**HÄIRIÖT
VALLITSEVAAN TILAAN**

**OSALLISTAMINEN &
VOIMAANNUTTAMINEN**

Tee aktivismia suunnittelijan keinoilla.

- Ole designer, älä taiteilija (mutta hyödynnä taidetta).
- Ole designer, älä tieteilijä (mutta hyödynnä tiedettä).
- Ole designer, älä poliitikko (mutta hyödynnä poliittista vaikuttamista).

TARKOITUKSEN MUKAISUUS

Tee design-aktivismia tarkoituksella.

- Tee tietoisia, harkittuja päätöksiä ja valintoja. Hanki aktiivisesti tarvittavaa tietoa arvailun sijaan.
- Ole avoin prosessistasi ja toiminnastasi, kommunikoi aktiivisesti.
- Varaudu uuden tiedon pohjalta tehtäviin muutoksiin.

Toimi aliarvostetun ryhmän tai tahon etujen mukaisesti.

- Esim. vähemmistöt, ympäristö ja eläimet voivat olla aliarvostettuja tahoja.
- Hyvä lähtökohta on jokin ryhmän kokema ongelma, ei koko ryhmän kaikki asiat.
- Muista intersektionaalisuus; ihminen voi olosuhteista riippuen sekä kokea syrjintää että olla etuoikeutetussa asemassa ja kohdata monitasoisen syrjinnän ainutlaatuista yhteisvaikutusta. Aktivismi kohdistetaan siihen, missä altavastaaja-asema ilmenee.

Tavoittele poliittista muutosta.

- Design on poliittista.
- Design-aktivismi on poliittista.
- Design-aktivismi on aktivismia, joka ottaa designin muodon: sillä tähdätään poliittisiin vaikutuksiin tavanomaisten poliittisten vaikutuskeinojen (lobbaus, mielenosoitus, lakialoitteet jne.) sijaan tai ohella.

Häiritse vallitsevaa tilaa.

- Vallitseva tila eli status quo = se, miten asiat ovat nyt.
- Häiriö = jotakin, joka pakottaa katsomaan status quon ulkopuolelle, tai poikkeamaan siitä.
- Esimerkiksi odottamaton representaatio aiheuttaa häiriön (kontrastin) vallitsevaan kuvalliseen kulttuuriin.

Toimi epäkaupallisista lähtökohdista.

- Tarkoitus ei ole käyttää sidosryhmää voiton tekemiseen.
- Tilanteesta riippuen välttä kuitenkin työskentelemästä ilmaiseksi; mikäli joku muukin saa palkkion panoksestaan, myös designerin tulisi saada. Koko toimeentuloaan ei kannata vaarantaa aktivismin takia.
- Ota selvää eettistä tarkastelua kestävästä rahoitusmalleista, joita voisit soveltaa tähän projektiin.

OSALLISTAMINEN & VOIMAANNUTTAMINEN

Osallista ja voimaannuta sidosryhmä toimintaan.

- Osallistuminen design-prosessiin antaa sidosryhmälle omistajuutta ja toimijuutta ja varmistaa, että designer ei puhu sidosryhmän päälle.
- Ideaalitulanteessa sidosryhmä ei jää riippuvaiseksi designerista vaan pystyy itse ratkaisemaan omia ongelmiaan designin avulla.
- Esim. ohjeet, opetus, perehdyttäminen ja työkalut antavat ryhmälle valmiuksia myös tulevaisuutta ajatellen.

design-aktiivismin väyliä

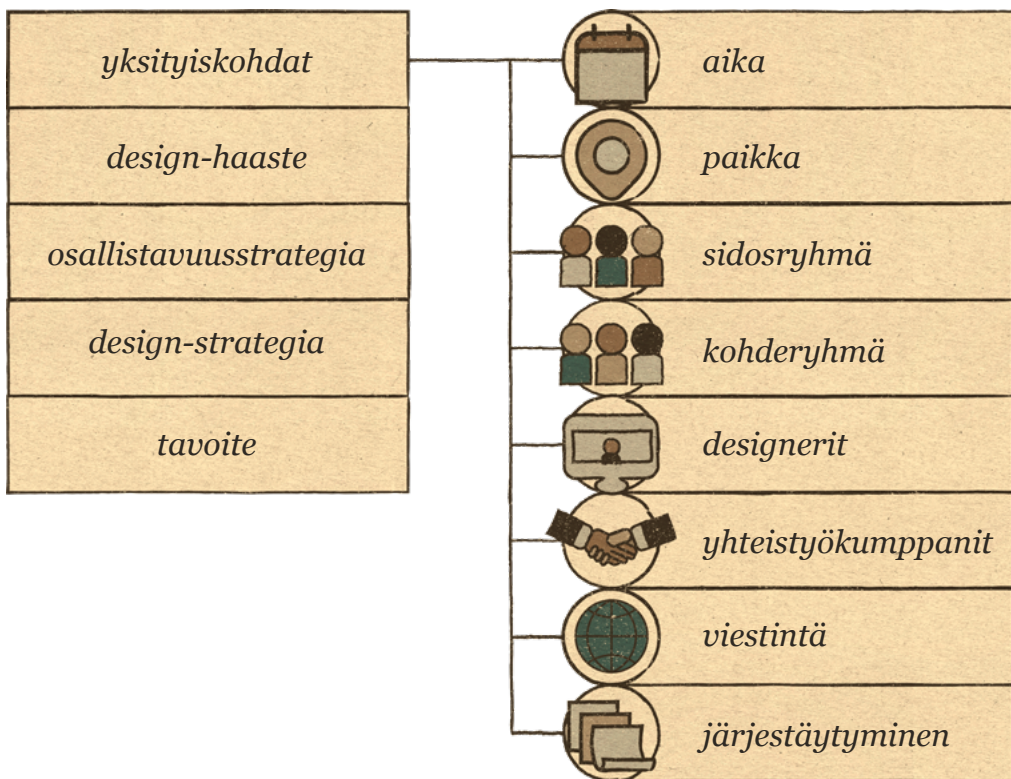

Näiden väylien avulla voi arvioida, kuinka intensiivisesti aktivismia pyrkii tekemään. Elämäntilanteet ja lähtökohdat muuttuvat ja vaihtelevat, ja omat mahdollisuudet kannattaa arvioida välillä uudelleen.

Ei kannata yrittää kulkea kaikkia väyliä samanaikaisesti. Intensiteetti ei kerro tehdyn työn määrästä.

hahmottele raamit toiminnalle:

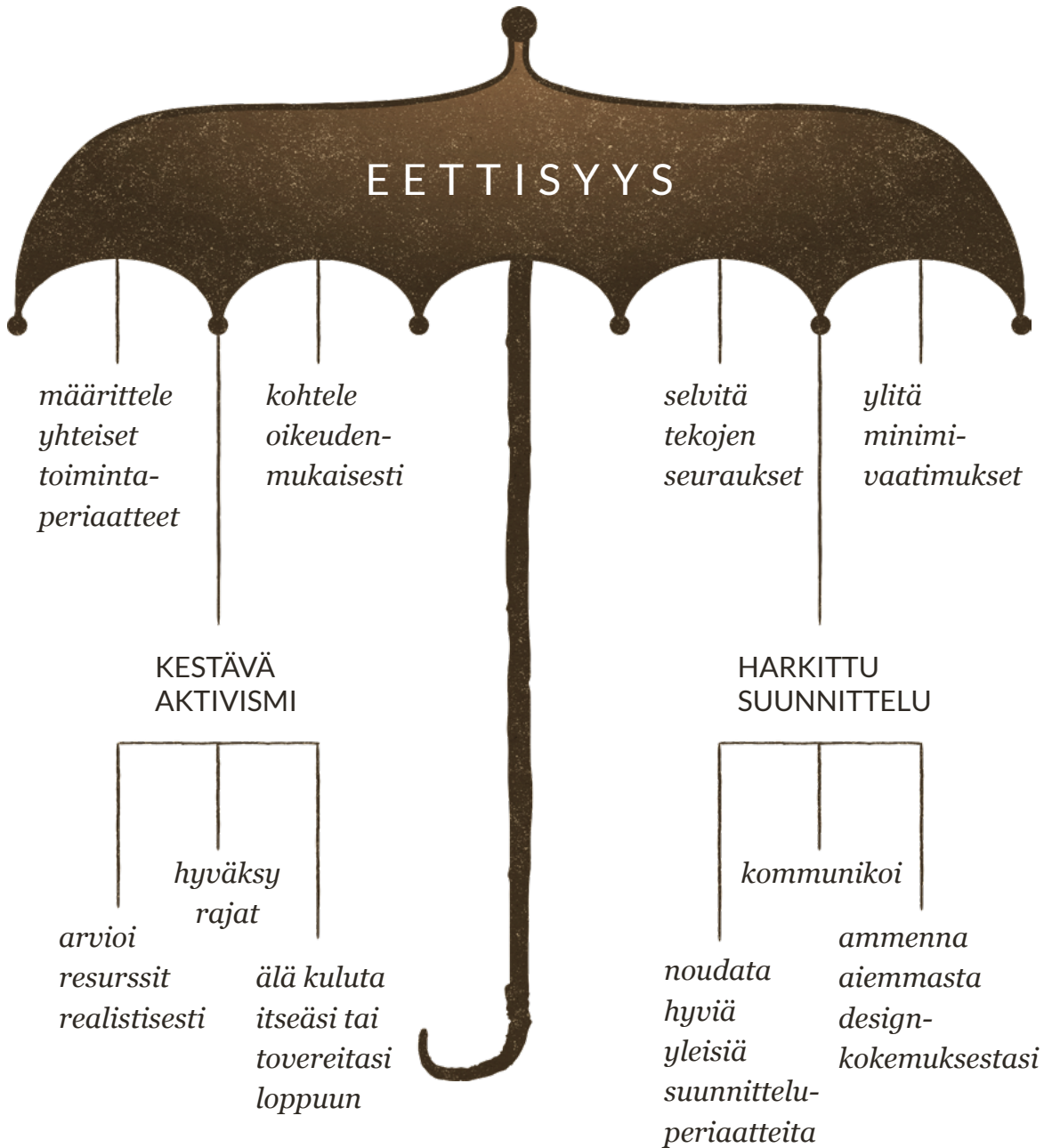
projektisuunnitelma

Sidosryhmä on se ryhmä tai taho, jonka asiaa aktivistinen projekti ajaa. Kohderyhmä on se, johon aktivismilla pyritään vaikuttamaan – nämä voivat olla samoja tai eri tahoja.

Hyvän oppimiskokemuksen tulevia design-aktivistisia hankkeita varten voi saada täyttämällä saman kaavion myös projektin jälkeen ja verrata, millä tavalla mikäkin suunnitelman kohta lopulta toteutui. Kuten kaikissa projekteissa, myös design-aktivismissa joutuu usein muuttamaan suunnitelmia projektin edetessä, mihin kannattaa varautua.

työskentely- periaatteet

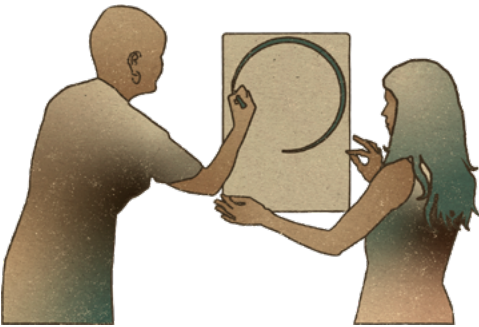
Nyky-yhteiskunnassa monimutkaisten vaikutussuhteiden vuoksi täysin kiistaton eettisyys on miltei missä tahansa työssä vaikeaa. Tärkeintä on siksi rehellinen ja ponnekas pyrkimys eettisyyteen, ei täydellisyys. Designerin tulisi ensisijaisesti oppia tunnistamaan valintatilanteet, joissa eri vaihtoehtojen eettisyydessä on eroja.

strategioita

design-aktivistisen
projektin toteuttamiseen

IMMERSIO + TUTKIMUS

**YHTEISTYÖ, KOMMUNIKOINTI,
PROSESSI**

LUOTTAMUS, ÄÄNI, TOIMIJUUS

**RISTIRIITOJEN
KOHTAAMINEN**

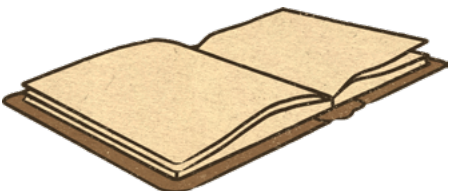

JATKUVA OSALLISTUMINEN

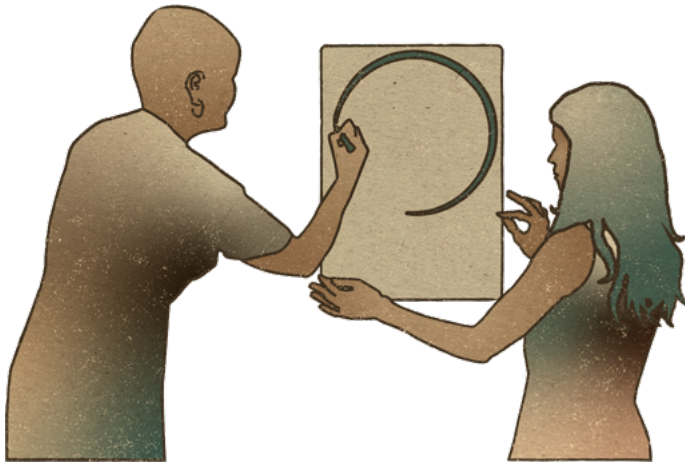
immersio + tutkimus

- Ota selvää sidosryhmästä / kohteesta ja valmistaudu muuttamaan ennakkokäsityksiäsi, kun tutustut siihen henkilökohtaisesti.
- Kuuntele, päästä egosta irti, pysy avoimena.
- Rajaa ratkaistava ongelma järkevän kokoiseksi – älä yritä ratkaista kaikkea.
- Osallistu arkiseen kanssakäymiseen teeman ympärillä, ole avuksi.
- Varmista, että tavoiteltua muutosta myös toivotaan ryhmän sisällä.

yhteistyö, kommunikointi, prosessi

- Pidä sidosryhmä mukana koko prosessin ajan.
- Kommunikoiki kaikkien osapuolten välillä (designerit, muu tiimi, sidosryhmä, yhteistyökumppanit jne.).
- Pidä kaikki ajan tasalla myös muutoksista.
- Yhdistä toimijoita.
- Käytä hyviä suunnittelukäytäntöjä, vältä hätäisiä ratkaisuja.
- Panosta työoloihin ja -oikeuksiin.
- Määrittele tehtävänjako ja järjestäytymistapa.
- Tunnista resurssit ja vahvuudet.

Luottamus, ääni, toimijuus

- Suunnittele sidosryhmä / kohde edellä.
- Ansaitse luottamus, kuuntele ja opi koko ajan; lupaa vain se mitä voit antaa.
- Anna sidosryhmän näkyä ja kuulua projektissa, olla keskipisteenä ja kokea omistajuutta.
- Älä aliarvioi: tee ryhmän kanssa, älä sen puolesta.

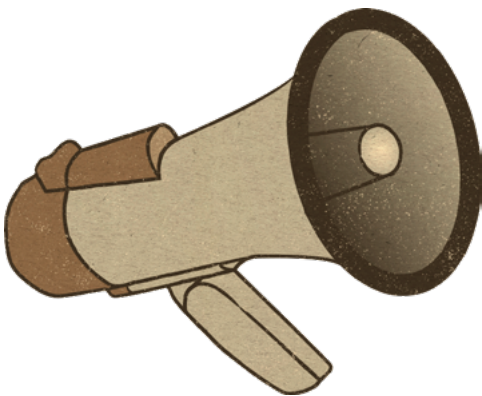
- Hyödynnä vahvuuksia.
- Anna inhimilisen kosketuksen ja moniäänisyyden näkyä.
- Tulkitse aiheet designin kielelle mutta irrottaudu brändiajattelusta tarpeen mukaan – jos ihminen ja design ovat ristiriidassa, valitse ihminen.

ristiriitojen kohtaaminen

- Älä pelkää ottaa kantaa.
- Mieti lähettämäsi viestiä ja pysy perillä projektin sävystä.
- Ole valmis kohtaamaan polemiikki.
- Kaikki voidaan tulkita myös väärin; pysy aitona ja rehellisenä.

jatkuva osallistuminen

- Sitoudu antamaan se, minkä lupaat.
- Säilytä yhteys sidosryhmään, mikäli mahdollista, konkreettisten projektien ja ohjelmien kautta, esim. harjoittelujaksot tai oppisopimuskoulutus.
- Selvitä immateriaalioikeuskysymykset.
- Auta ryhmää hyödyntämään projektin tuloksia tulevaisuudessakin – varmista, että työsi on teknisiltä ominaisuuksiltaan ryhmän saavutettavissa.

